

Redaktionelt forord

Konflikter på det danske arbejdsmarked er dramatiske magtkampe og mediebegivenheder, der udstiller den aktuelle relation mellem lønmodtager- og arbejdsgiver. Det er ofte også på baggrund af konflikter, at parterne lærer og aftalesystemet udvikler sig. Dette temanummer er et samlet bidrag til diskussionen om det offentlige aftalesystem, og hvorvidt systemet trænger til at blive forandret med udgangspunkt i erfaringerne fra konflikten på lærerområdet ved overenskomstforhandlingerne i 2013.

Konflikten i 2013 var enestående i den forstand, at det var første gang, offentlige arbejdsgivere greb til lockout-våbnet, inden lønmodtagerne (i denne situation lærerne) varslede strejke. De offentlige arbejdsgivere agerede altså mere aggressivt end tidligere set. Efter konflikten har praktikere og forskere ivrigt diskuteret, om aftalemodellen i det offentlige har de nødvendige institutioner til at sikre, at den fungerer efter hensigten.

Der har været nævnt, at hele konflikten og indgrebet var orkestreret politisk for at opnå et på forhånd givet udfald. Andre har derimod hævdet, at konflikten var klassisk for den danske forhandlingsmodel og blot afspejlede en situation, hvor arbejdsgiverne ville løsrive sig fra en aftale. I diskussionerne har det også været fremhævet, at 2013-konflikten igen viste, at lønmodtagerne ikke kan ramme de offentlige arbejdsgivere økonomisk ved at strejke, og at de derfor står for svagt.

Det er ambitionen med dette temanummer at diskutere disse spørgsmål dybere og levere nye perspektiver på, hvordan den offentlige aftalemodel kan fremtidssikres.

Første del af nummeret rummer fire bidrag fra centrale organisationsrepræsentanter. Formand for FTF, *Bente Sorgenfrey*, fremhæver i sin artikel, at der er behov for debat og refleksion om aftalemodellen ikke mindst på baggrund af den internationale kritik af forløbet under OK 2013 fremsat af ILO. På baggrund af svenske og norske debatter diskuterer artiklen blandt andet den statslige arbejdsgiverrolle og konfliktløsningssystemet i Danmark. Dernæst redegør direktør i DA, *Pernille Knudsen*, for det private arbejdsmarkeds nødvendige interesse i det offentlige aftalesystem. I deres øjne er overenskomstparternes fortsatte indblanding i det lokale niveau i den offentlige sektor en væsentlig barriere for fornyelse og formentlig medårsag til lærerkonflikten ved OK 2013. I det tredje bidrag fremhæver formand for CFU, *Flemming Vinther*, også nødvendigheden af at se på både de centrale og decentrale niveauer i aftalesystemet på statens område. Bidraget fremhæver, at det særligt er parternes evne til at forvalte modellen i praksis, der trænger til et eftersyn, mere end der er behov for tekniske forandringer. I det fjerde og sidste bidrag fra organisationerne, beretter forhandlingsdirektør i Danske Regioner *Signe Friberg Nielsen* om deres alternative tredje vej til at skabe resultater i forhandlingsystemet i

2013. Også hun fremhæver nødvendigheden af dialogprocesser mellem parterne – eventuelt med hjælp fra en tredje part – og fokus på den lokale opgaveløsning. Ifølge Friberg Nielsen er det parternes opgave at udvikle aftalesystemet, så det fortsat leverer løsninger, der er konkret tilpasset virkeligheden på arbejdspladsen.

Temanummerets anden del præsenterer fem bidrag fra forskere med hver deres fokusområde. *Mikkel Mailand* bidrager med en indgående analyse af forløb og proces før, under og efter lærerkonflikten i 2013. I artiklen ses der også nærmere på konsekvenserne af konflikten for den efterfølgende overenskomstfornyelse i 2015, og hvorvidt der er tale om varige effekter eller midlertidige forandringer. Dernæst følger en kritisk analyse af konfliktrettens anvendelighed i det offentlige aftalesystem på baggrund af erfaringerne fra 2013, skrevet af *Laust Høgedahl* og *Flemming Ibsen*. Forfatterne argumenterer for, at brugen af konfliktretten i den offentlige sektor har en række indbyggede systemfejl, og fremsætter også forslag til justeringer. Tredje forskerbidrag er en juridisk analyse af konfliktretten i det offentlige skrevet af *Jens Kristiansen*. Artiklen belyser blandt andet konfliktrettens forskellige funktioner på tværs af det private og offentlige arbejdsmarked, den vigtige rolle politiske indgreb spiller i den danske model, og de udfordringer, som modellen står over for i mødet med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Også i det fjerde forskningsbidrag er der fokus på konfliktret-

ten i Danmark. *Jesper Due* og *Jørgen Steen Madsen* præsenterer her en historisk analyse af udviklingen i konfliktretten i overgangen fra tjenestemand- til overenskomstansættelse i den offentlige sektor. Artiklen viser, at der i de første 50 år af det offentlige aftalesystems historie var stor skepsis over for tjenestemandens ret til at anvende strejken som kollektivt kampmiddel. Derimod var et andet kampskridt – nemlig blokadevåbnet – aldrig anfægtet og blev for enkelte professioner et effektivt middel. I det sidste bidrag til temanummeret leverer *Nana Wesley Hansen* en komparativ analyse af den statslige arbejdsgivers magt i Danmark og Sverige, og hvordan denne er indrettet og forvaltes forskelligt. I dette bidrag sættes der særligt fokus på de offentlige aftaleforhandlingers tætte relation til det politiske system.

Den sidste artikel er uden for tema og er en anmeldelse af bogen *Danmark og verden efter den kolde krig. 14 ambassadører om dansk udenrigspolitik efter 1989*. Bogen er redigeret af *Rasmus Mariager* og beskæftiger sig med højst aktuelle temaer, der blandt andet bidrager til den igangværende udredning om udfordringerne i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Nana Wesley Hansen
temaredeaktør

Martin Marcussen
ansvarshavende redaktør for
Økonomi & Politik